

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ...	126
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ	128
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ВИДИ КОДИФІКАЦІЙНИХ АКТІВ	131
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	134
<i>Лисенко Ангеліна Володимирівна</i> НАНОТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ	137
<i>Odarii Viktor Vitaliiiovych</i> GRAUNDS OF ENFORCEMENT ACTIVITIES	140
<i>Шенцева Ольга Петрівна</i> ДІАЛОГ ТА ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ В ІНДУСЬКОМУ ПРАВІ	143

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК НА ВАЖКИХ РОБОТАХ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	146
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОПНИХ СУДІВ ЯК ФОРМИ НЕДЕРЖАВНИХ СУДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО.	149
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ДИТИНА В ДЖЕРЕЛАХ ПРАВА ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО	151
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> ВПЛИВ ВІЗАНТІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЦЕРКОВНОГО ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	155
<i>Любичанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК АВСТРІЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	158
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВОЛОСНИХ СУДІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	160
<i>Artur Lis</i> KSIĘGA ELBŁĄSKA JAKO ŹRÓDŁO POZNANIA ŚREDNIOWIECZNYCH ZWYCZAJÓW KARNYCH NA ZIEMIACH POLSKICH.	164
<i>Marzena Dyjakowska</i> PROCES MICHAŁA PIEKARSKIEGO PRZED SĄDEM SEJMOWYM W 1620 R.	167

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ АКТАМИ, ЩО ВИЗНАНІ НЕКОНСТИТУЦІЙНИМИ	172
<i>Афанасєва Мар'яна Володимирівна</i> ПОВОЄННІ ВИБОРИ: ГОЛОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИБОРЦІВ ЗА КОРДОНОМ	175
<i>Mishina Natalia</i> LA RÉINTÉGRATION DES ENFANTS DÉPORTÉS LORS DES CONFLITS ARMÉS: UN NOUVEAU CHAMP D'ACTION POUR LES AUTORITÉS LOCALES ET RÉGIONALES.	178
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> МІСЦЕ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЖИТЕЛІВ (ГРОМАДЯН ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ) В СИСТЕМІ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ МІСЦЕВОЇ (ЛОКАЛЬНОЇ) ДЕМОКРАТІЇ УКРАЇНИ	181

СПАДКОВІ ЕЛЕМЕНТИ В ЕСТЕТИЦІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Упродовж історії естетика держави формувалася як синтез політичних, культурних і національних чинників. У сучасному світі, попри технологічні новації та глобалізацію, ми дедалі чіткіше спостерігаємо повернення до традиційних, спадкових форм, образів і символів, які визначають візуальний, архітектурний та ідеологічний вигляд сучасної держави. Спадкові елементи стають не просто прикрасою – вони відіграють роль маркерів ідентичності, легітимності та національної самосвідомості.

Естетика держави – це не лише архітектура урядових будівель чи оформлення офіційних символів, таких як герб, прапор, гімн. Це також система візуального коду, який сприймається громадянами й іноземцями як уособлення сутності держави. Саме тут вступають у дію спадкові елементи – історичні стилі, традиційні орнаменти, мова кольору та форми.

Кожна нація має свій набір візуальних маркерів, що беруть початок з глибини століть. Наприклад, в українській естетиці ми бачимо активне використання барокових форм, орнаментів вишивки, козацької символіки, трипільських мотивів – усі ці елементи виступають не лише як оздоба, а як мова культурної пам'яті.

Сучасні держави, які прагнуть укріпити свою легітимність, часто апелюють до спадщини. Це особливо помітно у країнах, що пройшли через радикальні політичні трансформації. Вони намагаються знайти опору в минулому, щоби побудувати довіру до нової системи. Архітектура парламентів, судів, президентських палаців нерідко відтворює стилістику епох, що сприймаються як «золоті віки» нації.

Також це проявляється у використанні історичних шрифтів, мови документів, ритуалів у державному протоколі. Наприклад, у Британії монархія зберігає середньовічні церемонії, які підкреслюють тяглість влади, навіть у демократичному контексті.

Естетика сучасної держави – це не лише про красу архітектури, символіку чи публічний простір, а й про правові інструменти, які забезпечують збереження, трансляцію та інтеграцію спадкових елементів у національну ідентичність. У правовому вимірі ці елементи формують фундамент легітимності влади, послідовність державного розвитку, а також обумовлюють візуальні, мовні та символічні ознаки публічного управління. Право не лише фіксує минуле – воно надає йому форму, визначає, що є спадщиною, а що – забуттям.

Основним правовим джерелом, що фіксує естетичні та спадкові елементи, є Конституція. У більшості країн вона закріплює державні символи (прапор, герб, гімн), мову, іноді – форму правління, столицю тощо. Ці норми часто мають глибоке історичне підґрунтя. Так, наприклад, Державний Герб України містить

Тризуб – символ княжої доби, закріплений як частина історичної тягlosti державності [1].

У правовому плані спадковiсть тут вiдiграє легiтимiзуючу роль: нова державна форма апелює до iсторичних державних утворень, демонструючи безперервнiсть розвитку, а отже – законнiсть свого iснування. Це особливо актуально для постколонiальних або посттоталiтарних держав, якi прагнуть вiдмежуватись вiд попереднiх режимiв i водночас – вкоренитись у правову традицiю, яка вiдповiдає нацiональному духу.

Один iз ключових механiзмiв збереження естетики держави – це правове регулювання охорони культурної спадщини. Законодавство про охорону пам'яток, архiтектурного ансамблю, мови, традицiйного мистецтва має чiтко виражену спадкову функцiю [2].

Наприклад, Закон України «Про охорону культурної спадщини» визначає порядок збереження iсторичних пам'яток, об'єктiв нематерiальної культури, а також механiзми їхньої iнтеграцiї у сучасне середовище [3]. Таким чином, держава не лише визнає цiннiсть спадкових елементiв, а й робить їх правовою нормою, зобов'язуючи себе їх охороняти.

Також у контекстi мiстобудування правовi акти зобов'язують враховувати iсторичну естетику при реконструкцiї або забудовi центрiв мiст – прикладом є iсторико-архiтектурнi опорнi плани, затвердженi на державному рiвнi.

Мова – ще один естетично-спадковий елемент, тiсно пов'язаний iз правом. Через правову регламентацiю державної мови у публiчнiй сферi держава формує вiзуально-символiчний простiр – вiд написiв на будiвлях до шрифтiв на банкнотах i дорожнiх знаках. Усi цi речi мають як естетичну, так i юридичну природу.

Закони про мову, як-от Закон України «Про забезпечення функцiонування української мови як державної» [4], не лише захищають мову як iнструмент комунiкацiї, але й як код культурної спадковостi, що має матерiальний i вiзуальний вимiр. Мова стає частиною правової естетики – вона «оформлює» простiр державностi.

Публiчні правовi церемонiї – iнавгурацiї, сесiї парламенту, офiцiйнi заходи – також є елементами правової естетики з глибоким спадковим пiдтекстом. Їхнiй ритуальний характер часто базується на iсторичних прецедентах, якi фiксуються у вiдповiдних нормативно-правових актах або в практицi конституцiйного права. Наприклад, ритуал присяги Президента, процес пiдписання законiв, оформлення державних нагород мають як юридичну силу, так i естетичну виразнiсть. Через спадковi форми цi дiї стають символiчними виявами тягlosti державної влади.

Окремо варто розглядати право громадян на культурну спадщину, як зафiксовано в мiжнародному правi (зокрема, у Конвенцiї ЮНЕСКО «Про охорону нематерiальної культурної спадщини»). Це право стосується не лише фiзичного доступу до культурних цiнностей, а й можливостi бути частиною спiльноти, яка цю спадщину зберiгає та транслює.

У демократичних державах право на спадкові естетичні елементи стає частиною права на культурну ідентичність. Його порушення – наприклад, знищення історичних споруд чи заборона символіки – може розглядатися як правове порушення, що має політичні та гуманітарні наслідки.

Спадкові елементи – це не лише декоративний шар, а глибокий культурний код, що формує ідентичність народу і надає легітимності політичним структурам. У добу швидких змін і глобалізації саме повернення до коренів дозволяє будувати майбутнє на стабільному ґрунті. Держава, яка розуміє силу своєї естетичної спадщини, здатна створити не лише гармонійний візуальний простір, а й об’єднати громадян навколо спільних цінностей та історичної пам’яті.

В естетиці сучасної держави спадкові елементи – це не просто оболонка чи культурний жест. Це структурна частина правової системи, яка визначає тяглість влади, гарантує охорону культурної спадщини, формує ідентичність народу в юридично закріплених формах. Право, таким чином, не лише регламентує державу – воно надає сенс її зовнішній формі, вплітаючи в сучасний порядок нитки історичної пам’яті. Через закон ми не просто зберігаємо спадщину – ми робимо її живою частиною сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Артюх В. О. Тяглість історії й історія тяглості: українська філософсько-історична думка першої половини ХХ століття: монографія. Суми: Триторія, 2024. 394 с.
2. Серебро М. В. Спадковість та новизна в естетиці держави. *Концептуалізація та використання правової спадщини*: матеріали Всеукр. круглого столу (26 грудня 2018 р., м. Одеса) / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» URL: <https://hdl.handle.net/11300/11905>.
3. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>.
4. Про забезпечення функціонування української мови як державної». Відомості Верховної Ради України: Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.

Ключові слова: сучасна держава, державна символіка, традиції, естетика держави, спадковість, національна ідентичність.

Keywords: modern state, state symbolism, traditions, state aesthetics, heritage, national identity.